

Thematische focus

Hoe organiseer je de gevolgen en opvolging van participatie?

1.	Definities.....	1
1.1.	Doelstellingen van het opvolgen van een participatieproces	2
1.2.	Opvolgingsformaten	2
2.	Uitvoering	3
2.1.	Vorbereiding.....	3
2.2.	Verloop.....	3
	2.2.1. Het eindrapport over het proces opstellen en beschikbaar stellen	3
	2.2.2. Reageren op aanbevelingen.....	3
	2.2.3. Informatie delen	4
	2.2.4. Extra mogelijkheden voor contact bedenken	4
	2.2.5. Burgers betrekken bij het opvolgen.....	4
3.	Verdere info	6

1. Definities

De autoriteiten die burgerparticipatie organiseren hebben door hun uitnodiging tot participatie een **'plicht tot gevolg'**. Dat betekent dat de mensen en organisaties die tijd in het participatief proces hebben gestoken en eraan hebben bijgedragen, **het recht hebben om te weten** wat het beleid en de administratie doen met de resultaten.

De wens tot **opvolging** gaat verder dan de mogelijkheid om erop te wijzen dat er rekening wordt gehouden met een bepaalde aanbeveling. Het concept impliceert ook de implementatie van de **opvolging, transparantie** en het openstaan voor nieuwe mogelijkheden voor **dialogoog** met gebruikers en belanghebbenden.

In de context van burgerparticipatieprocessen verwijst **'gevolg geven aan'** naar de **acties, discussies of initiatieven** die zullen gebeuren ter opvolging van de gedane aanbevelingen. Een gespaste opvolging kan garanderen dat de voorstellen of genomen beslissingen worden uitgevoerd, geëvalueerd of uitgediept.

Wat dat 'gevolg geven' betreft, kunnen we een onderscheid maken tussen:

- **feedback over de voorstellen** en aanbevelingen,
- **opvolging van de uitvoering of de door het beleid gegeven gevolgen**,
- de mogelijkheid om **de participatie in een later stadium te behouden of te heropenen**.

Impact op beleid en maatschappij

Om de legitimiteit van burgerparticipatieprocessen te garanderen en de belangstelling om eraan deel te nemen te vergroten, is het van vitaal belang om na te gaan welke invloed ze hebben op het gevoerde beleid en in de samenleving. Onderzoekers zijn het hierover eens, maar benadrukken de moeilijkheid, zo niet de onmogelijkheid, van volledige traceerbaarheid tussen participatie, beslissing en implementatie.

Jacquet, Ryan, Van der Does, 2023 ; Vrydagh, Caluwaerts, 2023.

1.1. Doelstellingen van het opvolgen van een participatieproces

De opvolging van burgerparticipatie kan verschillende doelen dienen:

- Verbeteren van publieke **communicatie** en **transparantie** van de overheid;
- Verzamelen van **informatie** voor een **evaluatie van het participatieve proces**;
- Uitleggen **hoe beslissingen worden geïmplementeerd** en verbanden leggen tussen de oorspronkelijke voorstellen van burgers en hun daadwerkelijke **vertaling** in het overheidsbeleid
- Een **blijvende betrokkenheid stimuleren**: opvolging geven aan de aanbevelingen zorgt ervoor dat sommige deelnemers betrokken blijven bij het proces. Dat kan gebeuren door burgers die dat willen de kans te geven om ambassadeur te worden voor hun aanbevelingen;
- **Vertrouwen versterken**: opvolging geven aan het participatieproces volgens precieze, vooraf gedefinieerde procedures versterkt het vertrouwen in het proces en toont betrokkenheid van de beleidsmakers, bij zowel het proces als de resultaten. Omgekeerd lopen burgerparticipatieprocessen zonder opvolging het risico teleurstelling te veroorzaken en het wantrouwen te versterken.

1.2. Opvolgingsformaten

De manieren waarop die plicht tot gevolg in de praktijk wordt **gebracht varieert naargelang het type participatie**.

- Voor sommige processen bestaat de opvolging bijvoorbeeld voornamelijk uit het **informer** van deelnemers en het grote publiek over de **resultaten** en **verwezenlijkingen** (bijvoorbeeld bij een [burgerbegroting](#)).

- In andere gevallen is het **belangrijker om redenen op te geven** voor het aanvaarden, wijzigen of verwerpen van de **aanbevelingen**, en om ze in de loop van de tijd te kunnen opvolgen (bijvoorbeeld bij een burgerpanel).
- Er kunnen ook structuren en procedures worden ingevoerd waarmee **burgers kunnen informeren** naar de manier waarop de aanbevelingen worden meegenomen in de besluitvormingsprocessen.

2. Uitvoering

2.1. Voorbereiding

In elk geval moeten de praktische regels en voorwaarden voor feedback en opvolging zoveel mogelijk voor het proces worden uitgewerkt en met de deelnemers worden gedeeld – **wanneer, waar, in welke vorm en met wie**.

Dat vormt een volwaardig aspect van het proces, dat niet de indruk mag wekken achteraf uitgewerkt of zelfs geïmproviseerd te zijn als reactie op het participatieproces.

Die verbintenis vormt een **vertrouwenscontract** tussen de organisatoren en de burgers die op hun uitnodiging ingaan, en verduidelijkt het gegeven mandaat en hun actieradius.

2.2. Verloop

2.2.1. Het eindrapport over het proces opstellen en beschikbaar stellen

Alle burgers moeten na een participatief proces de kans krijgen om het **eindrapport te raadplegen**. De mensen die hebben deelgenomen aan het proces moeten worden geïnformeerd over hoe hun aanbevelingen zijn of zullen worden gebruikt.

Idealiter geeft het eindrapport niet alleen aan welke **aanbevelingen** de burgers hebben gedaan, maar ook **hoe ze tot die aanbevelingen zijn gekomen en hoe het participatieproces is opgezet**.

Omwille van de **toegankelijkheid** moet het eindrapport **in verschillende formaten beschikbaar zijn**, met een korte samenvatting naast de volledige informatie.

De aanbevelingen worden niet alleen gegeven aan de overheidsinstantie die het participatieproces organiseert, maar **ook aan andere bevoegde instellingen** en organisaties. Waar nodig kan de organiserende instantie voorstellen rechtstreeks doorsturen en dit aspect opnemen in haar antwoord en opvolging.

2.2.2. Reageren op aanbevelingen

Om een publieke reactie mogelijk te maken op de aanbevelingen van een burgeradvies, is het belangrijk om het advies te vergelijken met **bestaande strategieën en verbintenissen**. Op die manier kan bepaald worden hoe de aanbevelingen **geïntegreerd** kunnen worden in huidige programma's en in welke opzichten ze in strijd kunnen zijn met bestaand beleid of dat achterhaald kunnen maken.

Elke aanbeveling moet binnen **een bepaald tijdsbestek** worden opgevolgd, dat werd vastgelegd vanaf het begin van het proces. Bij een toezegging om gevolg te geven aan een aanbeveling, moet de reactie **een stappenplan voor de implementatie** bevatten. Gekozen vertegenwoordigers kunnen met regelmatige voortgangsverslagen duidelijk en openbaar motiveren wanneer aanbevelingen moeten worden gewijzigd of geschrapt.

2.2.3. Informatie delen

De burgeradviezen kunnen worden gedeeld via **mobielvriendelijke webpagina's en digitale documenten** zoals e-boeken.

Veel organisatoren publiceren ook korte berichten **op sociale media, met video en audio**. Die posts kunnen interviews met deelnemers bevatten of de resultaten van de participatie illustreren met foto's. Ze zijn toegankelijker, sneller te lezen en dragen meer bij aan de zichtbaarheid van het instrument en het eindrapport.

De website van het initiatief **moet verslag doen van de resultaten** van de participatie. Maar ze kan ook **de voortgang opvolgen en de stappen in het opvolgingsproces delen**. Ook de **aanbevelingen die niet zijn opgevolgd** door politieke en bestuurlijke leiders moeten worden gepubliceerd op de website, zodat ze toegankelijk zijn voor het publiek.

2.2.4. Extra mogelijkheden voor contact bedenken

Als het participatieproces eindigt met het indienen van een rapport, moeten er na ontvangst van de **aanbevelingen bijeenkomsten tussen de overheidsinstantie en de deelnemers** plaatsvinden.

Die momenten dienen om een **dialogoog** mogelijk te maken **tussen burgers en de verschillende belanghebbenden** en om de reactie en de gevolgen te bespreken die de beleidsmakers voor ogen hebben.

Meestal kan er **na twee of drie maanden** een bijeenkomst worden georganiseerd om een **eerste discussie** te voeren over welke aanbevelingen in het beleid worden opgenomen en waarom.

Uiterlijk een jaar nadat de aanbevelingen zijn gedaan, kan een plenaire vergadering worden belegd om de balans op te maken. In elk geval moeten deze verschillende stappen worden gedocumenteerd op de website van het proces.

In sommige gevallen duurt de opvolging langer. Er kan bijvoorbeeld worden overwogen om **zes maanden of een jaar** na de publicatie van het rapport opnieuw een vergadering te beleggen of een schriftelijke mededeling te doen om te communiceren over de opvolging van de acties.

2.2.5. Burgers betrekken bij het opvolgen

Het is ook mogelijk om de belanghebbenden en het maatschappelijk middenveld hierbij te betrekken om de aanbevelingen van de burgers en het antwoord van de overheid te evalueren.

Burgers de kans geven om **te interageren met politici en functionarissen** na de publicatie van het rapport kan de legitimiteit en zichtbaarheid van het proces vergroten en de opvolging in de implementatiefase concreter maken.

Een andere mogelijkheid is om burgers formeel te betrekken bij de opvolgingsfase, bijvoorbeeld met een **opvolgingscomité** dat bestaat uit willekeurig gekozen leden van de vergadering met een mandaat om toe te zien op de uitvoering van de aanbevelingen, zoals gebeurt in [de Burgerraad voor het klimaat in Brussel](#).

The screenshot shows the website 'Burgerraad voor het klimaat' with a navigation menu including 'Homepage', 'Cyclus', 'Nieuws', 'Videos', 'FAQ', and 'Nieuwsbrief / Contact'. The main content area features a blue header for a FAQ question: 'Waarvoor zullen de voorstellen van de Raad worden gebruikt en hoe kan ik er zeker van zijn dat de aanbevelingen politiek worden opgevolgd?'. Below this, three paragraphs provide details: 1) The Council will work with a committee of climate experts and the Brussels middle class to make recommendations. 2) The goal is to collect ideas and opinions from various Brussels citizens. 3) Recommendations will be sent to the minister, who will analyze them and formulate answers. A follow-up process with a committee is also mentioned.

Illustratie: uittreksel uit de FAQ van de Burgerraad voor het klimaat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Wanneer burgers niet officieel en direct betrokken zijn bij de opvolging, vormen ze soms **onafhankelijke verenigingen** om de acties van de overheid te monitoren, zoals de vereniging 'Les 150', na de Burgerconventie voor het Klimaat in Frankrijk (2019) of de vereniging 'Verein des österreichischen Klimarats der Bürger:innen', gevormd door burgers van de burgerraad voor het klimaat in Oostenrijk (2022). In Oostenrijk werd, na publicatie van het antwoord van de regering, een delegatie van die vereniging uitgenodigd voor een vervolgbijeenkomst met de federale minister voor Klimaatbescherming en bepaalde functionarissen van het ministerie.

Bij gebrek aan specifieke middelen lijkt het moeilijk om een georganiseerde groep op lange termijn in stand te houden en hun diversiteit en legitimiteit te garanderen. Aan de andere kant kan het beter zijn om de permanente opvolging van het beleid niet te laten rusten op gelote burgers. De opvolging van de plicht tot gevolg door de bevoegde ambtenaren maakt het mogelijk om eerlijkheid en een evenwichtige belangenafweging bij de opvolging te garanderen.

3. Verdere info

- Font, J., Smith, G., Galais, C., & Alarcon, P. (2018). [Cherry-picking participation: Explaining the fate of proposals from participatory processes](#). *European Journal of Political Research*, 57(3), 615–636.
- Jacquet, V., Ryan, M., & van der Does, R. (Eds.) (2023). [The impacts of democratic innovations](#). ECPR Press.
- Vrydagh, J., & Caluwaerts, D. (2023). [How do Mini-publics Affect Public Policy? Disentangling the Influences of a Mini-public on Public Policy Using the Sequential Impact Matrix Framework](#). *Representation*, 59(1), 117–136.

